

# โรคสำคัญในโคเนื้อ

1. โรคปากและเท้าเปื่อย (Foot and Mouth Disease) โรคปากและเท้าเปื่อย สาเหตุเกิดจากเชื้อไวรัส เอฟ เอ็ม ดี (FMD) ในประเทศไทยพบ 3 ไซปคือ โอ (O) เอ (A) และเอเชียวัน (Asia I) เชื้อทั้ง 3 ไซปนี้ จะทำให้สัตว์ป่วยแสดงอาการเหมือนกัน สำหรับอาการ โคที่เป็นโรค นี้จะมีไข้ ซึม เบื่ออาหาร หลังจากนั้นจะมีเม็ดตุ่มพอง เกิดที่ริมฝีปากในช่องปาก เช่น เหงือกและลิ้น ทำให้น้ำลายไหล กินอาหารไม่ได้ และเกิดเม็ดตุ่มที่ระหว่างช่องกับ ไร็บ ทำให้เจ็บมาก เดินกะเผลก เมื่อเม็ดตุ่มแตกออกอาจมี เชื้อแบคทีเรียร่วมด้วย ทำให้แผลหายช้าขณะที่โคเป็นโรคจะพอมน้ามจะลดลงอย่างมาก การรักษา ถ้าไม่มีโรค แทรกซ้อนแผลจะหายเองใน 1 - 2 สัปดาห์ ถ้าแผลมีการติดเชื้อให้ทำความสะอาด สำหรับที่เก็บใส่ยาปฏิชีวนะ ชนิดที่ใช้ป้ายแผล สำหรับที่ปากป้ายให้ยาสีม่วง (เจนเซียนไวโอเลท) ส่วนการควบคุมและป้องกันนั้น ฉีดวัคซีน ป้องกันโรค โดยฉีดครั้งแรกเมื่อโคอายุ 6 เดือน และฉีดซ้ำทุก ๆ 6 เดือน



2. โรค布鲁เซลโลซิส (Brucellosis) โรคแท้งหรือโรคแท้งติดติดต่อ เป็นโรคติดต่อเรื้อรังที่สำคัญ ของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เช่น โค กระบือ สุกร แพะ ม้า สุนัข เป็นต้น ลักษณะที่สังเกตได้ของโรคนี้นี้ คือ สัตว์จะแท้ง ลูกในช่วงท้ายของการตั้งท้องและอัตราการผสมติดในฝูงจะต่ำ สาเหตุและการแพร่ของโรคในโค กระบือ เกิดจาก เชื้อแบคทีเรีย ชื่อ Brucella abortus โรคนี้สามารถติดต่อถึงคนได้ (Zoonosis) อาการ แม่โคจะแท้งลูกในระยะตั้งท้องได้ 5 - 8 เดือน จะมีรกค้าง และมดลูกอักเสบตามมาเสมอ การแท้งมักจะเกิดขึ้นในการตั้งท้องแรกเท่านั้น หลังจากนั้นอาจไม่แท้ง แต่จะเป็นตัวอมโรคแพร่ไปยังโคตัวอื่นๆได้ การรักษา ไม่แนะนำให้รักษาเนื่องจากไม่ให้เกิดผลเท่าที่ควร เนื่องจากเชื้อของ โรคจะฝังตัวในต่อมน้ำเหลือง อัณฑะ ม้าม และในส่วนของกล้ามเนื้อเรียบ และเส้นเอ็น ซึ่งยาที่ใช้รักษาแทรกซึม เข้าไปได้ช้ามาก การควบคุมและป้องกันโรค ควรตรวจโรคทุก ๆ 6 เดือน ในฝูงโคที่ยังไม่ปลอดโรคและทุกปีในฝูง โคที่ปลอดโรค สัตว์ที่ตรวจพบว่าเป็นโรคควรจะแยกออกจากฝูง คอกสัตว์ป่วยด้วยโรคนี้นี้ ต้องใช้น้ำยาฆ่าเชื้อทำ ความสะอาดแล้วทิ้งร้างไว้อย่างน้อย 1 เดือน ก่อนนำสัตว์ใหม่เข้ามา คอก ทำลายลูกที่แท้ง รก น้ำคร่ำ โดยฝังหรือเผาแล้วทำความสะอาดพื้นที่นั้นด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ ต้องป้องกันหรือกำจัด นก หู แมลง สุนัข แมว และสัตว์เลี้ยงอื่นที่ เป็นตัวแพร่โรค สัตว์ที่นำมาเลี้ยงใหม่ ต้องปลอดจากโรคนี้นก่อนนำเข้าคอก และทำวัคซีนป้องกันโรคตามกำหนด



3. โรคเฮโมราจิกเซพติซีเมีย (Haemorrhagic Septicemia) โรคเฮโมราจิกเซพติซีเมีย หรือ "โรคคอบวม" เป็นโรคระบาดรุนแรง ของ โค กระบือ แต่โรคนี้นี้จะมีความรุนแรงน้อยลงในสัตว์อื่น ๆ เช่น แกะ สุกร ม้า อูฐ กวาง และช้าง เป็นต้น ลักษณะที่สำคัญ ของโรค คือ หายใจหอบมีเสียงดัง คอหรือหน้าบวมแข็ง อัตราการป่วยและอัตราการตายสูง สาเหตุและแพร่ระบาด เกิดจากเชื้อ



แบคทีเรีย ชื่อ พาสทูเรลลา มัลติคิตา (Pasteurella multocida) พบในประเทศต่างๆ ของเอเชีย และแอฟริกา เป็นส่วนมาก การระบาดของโรคจะเกิดขึ้นในสภาวะที่ สัตว์เกิดความเครียด เช่น ต้นหรือปลายฤดู

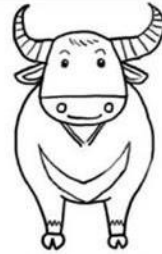
ฝน การเคลื่อนย้ายสัตว์หรือการใช้แรงงานสัตว์มากเกินไป ในสภาวะความเครียดเช่นนี้สัตว์ที่เป็นพาหะ (carrier) จะ ปล่อยเชื้อออกมาปนเปื้อนกับอาหารและน้ำ เมื่อสัตว์ตัวอื่นกินอาหารหรือน้ำที่มีเชื้อปนอยู่เข้าไป จะป่วยเป็นโรคนี้นี้ และขับเชื้อออกมากับสิ่งขับถ่ายต่าง ๆ เช่น น้ำมูก น้ำลาย อุจจาระ ทำให้โรคแพร่ระบาดต่อไป ซึ่งเชื้อ Pasteurella multocida นี้ เมื่อปนเปื้อนอยู่ในแปลงหญ้าจะมีชีวิตอยู่ได้ประมาณ 24 ชั่วโมง แต่ถ้าอยู่ในดินที่ชื้น และอาจมีชีวิตอยู่ได้นานถึง 1 เดือน ลักษณะอาการ สัตว์ที่เป็นโรคแบบเฉียบพลันจะมีอาการซึม ไข้สูง น้ำลายไหล และตายภายในเวลาอันรวดเร็วไม่เกิน 24 ชั่วโมง แต่ถ้าเป็นโรคแบบเรื้อรังจะสังเกตเห็นอาการทางระบบหายใจ คือ อ้าปากหายใจ หายใจหอบถี่ก ชีตคอไปข้างหน้า หายใจมีเสียงดัง ลิ้นบวมจุกปาก หน้าคอ หรือบริเวณหน้าอก จะบวมแข็งร้อน ต่อมาจะมีอาการเสียตท้อง ท้องอืด อุจจาระมีมูกเลือดปน สัตว์จะตายภายใน 2 - 3 วัน (สถาบัน สุขภาพสัตว์ กรมปศุสัตว์, 2549) การรักษา การรักษาจะได้ผลดีเมื่อทำการรักษาขณะสัตว์เริ่มแสดงอาการป่วย โดยให้ยาปฏิชีวนะหรือยาซัลฟาต่าง ๆ ส่วนการควบคุมและป้องกัน เมื่อมีสัตว์ป่วยหรือตายที่สงสัยว่าจะเป็นโรค ระบาดนี้ ให้แจ้งเจ้าหน้าที่ สัตวแพทย์ในท้องที่โดยเร็ว สัตว์ที่ตายไม่ควรนำไปบริโภค ควรฝังป้องกันการแพร่ระบาดของโรค ควรแยกสัตว์ป่วยออกจากฝูงทันทีและรีบตามเจ้าหน้าที่มา ทำการรักษาหลีกเลี่ยงสภาวะที่ทำให้สัตว์เกิดความเครียดด้วยการจัดการและสุขาภิบาลที่ดี ทำวัคซีนป้องกันโรคให้โค อายุตั้งแต่ 4 เดือนขึ้นไป วัคซีนนี้จะ

4. วัณโรค (Tuberculosis) วัณโรคเป็นโรคที่ติดต่อเร็ว รั้ง สามารถติดต่อระหว่างคนกับสัตว์ได้ เชื้อโรคนี้มีความทนทานสามารถ อยู่ในซากสัตว์ได้หลายสัปดาห์ และสามารถอยู่ในนํ้านมได้ประมาณ 10 วัน สาเหตุ เกิดจากเชื้อแบคทีเรียที่เรียกว่า ไมโคแบคทีเรียม โบวิส (Mycobacterium bovis) พาหะที่แพร่โรค คือ คนและสัตว์ที่ป่วย การติดต่อ การหายใจ พบมากที่สุดถึง 70 เปอร์เซ็นต์ การกินนํ้า อาหาร นํ้านม การสัมผัสทางผิวหนังที่เป็นแผล ติดต่อกันแม่ที่ป่วยไปยัง ลูกในท้องโดยผ่านทางสายสะดือ การผสมพันธุ์ อาการของโรค โคจะเบื่ออาหาร ขอบบวมลงเรื่อย ๆ อาจมีไข้ได้ เล็กน้อย อาการอื่น ๆ นอกจากนี้จะขึ้นกับอวัยวะที่เป็น เช่น เกิดวัณโรคที่ปอด โคจะไอในตอนกลางคืนหรือเมื่อทำงานหนัก วัณโรคที่ลำไส้จะมีการท้องเสียร่วมด้วย วัณโรคที่ลูกอัมชะ ลูกอัมชะจะบวมโต วัณโรคที่เต้านม เต้านมจะอักเสบ วัณโรคที่สมองจะพบว่าสัตว์มีอาการทางประสาท เมื่อฆ่าและซากสัตว์ที่ป่วยเป็นโรคนี้จะพบตุ่ม เป็นก้อนสีเทา มีนํ้า ตรงกลางจะเป็นนํ้าหนองสีเหลือง หนองแข็ง การดูแลรักษาเนื่องจากเชื้อของโรคจะฝังตัวใน ต่อมมน้ำเหลือง ปอด ม้าม ตับ อัมชะ และในส่วนของกล้ามเนื้อเรียบอื่นๆ ซึ่งยาที่ใช้รักษาแทรกซึมเข้าไปได้ช้ามาก ยาส่วนใหญ่ที่ใช้จะเป็นยาปฏิชีวนะ ซึ่งมีผลต่อแบคทีเรียและโปรโตซัวในกระเพาะรวมของโคที่มีนํ้าที่ช่วยย่อย อาหารย่อยและสร้างโคชนะให้แก่โค ดังนั้นเมื่อพบสัตว์ป่วยให้แยกออกจากฝูง แล้วทำลาย ไม่ควรนำไปบริโภค การควบคุมและป้องกัน ควรติดต่อสัตวแพทย์ในท้องถิ่นให้ทำการทดสอบโค ด้วยวิธีการทดสอบทางผิวหนังอย่าง สม่าเสมอ ปีละ 1 ครั้ง ถ้าพบว่าสัตว์ในฝูงเป็นโรคหรือสงสัยว่าเป็นโรค ควรแยกสัตว์นั้นออกจากฝูงและทำลายสัตว์ฟาร์มที่เคยมีประวัติการเป็นโรคหรือยังคงมีโรคนี้อยู่ต้องมีการตรวจโรคสม่าเสมอ และทำการเฝ้าระวังโรค การนำโคเข้าออกจากฟาร์ม ต้องทำการตรวจโรควัณโรค



## บทสรุปเกี่ยวกับโรคสำคัญในโคเนื้อ

**โรคสัตว์** หมายถึง ความผิดปกติที่เกิดขึ้นกับร่างกายสัตว์ ซึ่งอาจเกิดขึ้นกับอวัยวะใดอวัยวะหนึ่งหรือเกิดขึ้นกับทุกระบบของร่างกาย มีผลทำให้การทำงานของร่างกายและอวัยวะต่างๆ เสียไป เมื่อสัตว์เกิดโรคแล้วจะทำให้การเจริญเติบโตช้าลง การให้ผลผลิตลดลง หรือบางครั้ง อาจทำให้สัตว์ตายได้ โรคที่สำคัญในสัตว์มีอยู่ด้วยกัน หลายโรคซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นโรคที่อยู่ในพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499 ผู้เลี้ยงสัตว์จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุของการเกิดโรค อาการของโรค วิชาการของโรค และการป้องกันรักษา ทั้งนี้เพื่อหาวิธีการป้องกันไม่ให้สัตว์ป่วยเป็นโรคได้ หรือหากสัตว์เกิดป่วยขึ้น มาแล้วก็สามารถที่จะทำการรักษาได้ ทั้งนี้เพื่อหาวิธีการป้องกันไม่ให้สัตว์ป่วยเป็นโรคได้ หรือหากสัตว์เกิดป่วยขึ้นมาแล้วก็สามารถที่จะทำการรักษาได้



โรคสำคัญในโคเนื้อ

สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดกาญจนบุรี

กรมปศุสัตว์

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

โทรศัพท์: 0-3451-2926

โทรสาร: 0-3452-1027

<http://pvlo-knr.dld.go.th>

email [pvlo\\_knr@dld.go.th](mailto:pvlo_knr@dld.go.th)

## โครงการพัฒนาโคขุนทวารวดี ปี 2561



## โรคสำคัญในโคเนื้อ



งบกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1  
สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดกาญจนบุรี